

The Road

Izugarrria da irakurketa batek zein inpresio ezberdin sor ditzakeen. Lagun on batek gomendatu zidan *The Road*, Cormac McCarthy-k idatzi zuen lana. Berrehun bat orrialde baino ez dira, baina niri neuri latzak egin zitzaizkidan. Latzak irakurketak nigan eragin zituen izua, tentsioa, ezin negona. Garrasi egin nahi nuen batzuetan. Gauetan lo orduko unean, aita-seeek etxe bateko sotoan aurkitu zituzten «jakiak» ezagutu ostean ezin izan nion liburuari eutsi. Ito egin ninduen irakurketak, eta amaieran, segundo batez, bihotza gelditu zitzaidala esan nezake okertuko ez naizen beldurrez. Digestio astunekoia da McCarthyk idatzitakoa. Marmaratze patxadatsua eskatzen duena. Niri, behintzat, hala gertatu zitzaidan.

Liburu batzuek arimaren barru barrena hartzen dute; lurralde konkistatu sentiarazten zaituzte. Istorio batzuk irakurri eta atoan zurekin doaz, zeure bilakatzen dira. Liburu honekin horixe pasatu zitzaidan.

Egia da apokalipsiaren gaia jorratuegia dagoela. Honek, baina, bestelako kontraera dauka, hasieratik amarauna sortzen du irakurlearen inguruan, eta harrapatu ohi du. Denak J izan ezik. Bera irakurle amorratua da; bera non liburua han. Sarri berba egiten dugu gustatzen zaizkigunez. *The Road* irakurri ostean afari batean mahairatu nion McCarthyrena. Hainbeste gauza esan ostean erosi egin zuen eta baita Pragarako bidaia batean irakurri ere. Agian zero azpiko hotza izango zen baina Euskal Herriratzerakoan niri egin zidan lehenengo telefono deia. «Ia akatzen zaitut Pragako gauaren hotzean, liburu hau zabor hutsa da!». Ez nuen itxaroten horrelakorik. «Liburua zabaltzen dudano tapaki bat eta sua

aurkitu izan ditut. Liburua halako orrialdean ireki eta tapakia edo sua. Eta sua. Eta tapakia».

Harrigarria egin zitzaidan gustuko ez izatea. Egia da ba-koitzak bere-bereak diren filiak eta fobiak badituela, izan; eta zaila dela azaltzen zergatik batek erakartzen zaituen eta zergatik besteak ez. Saiatu nintzen konbentzitzen, biziki saiatu ere. Hitzezko eraikina egin nion barruan sorrarazi zidana esplikatu, itogura hura deskribatu. Baina berak tapakia eta sua baino ez zituen ikusten. Orduan pentsatu nuen: zelan lortu istorio batek nigan sortutako lilura izurrite bilakatu eta J-rengana eramatea? Baina ezinezkoa da. Literatura lanekin sentitzen direnak gauza serioak direlako, norbanakoarenak eta besterenezinak. Cormac McCarthyren apokalipsiak Pulitzer saria irabazi zuen. J-ri bost inporta zaizkio sariak, oso ospetsuak badira ere. Lagun batek ezin badu *The Roaden* izugarrikeria igorri, gutxiago egingo du sari batek.

Bookcrossing Bilbon

Gurasoen etxera ailegatu da liburu bat. Hau gauza normala da, gurasoen etxea liburuz beteta dagoelako; baina ikusi eta berehala jabetu nintzen ezberdina zela. Ez zen erosi/oparitutakoa, eta ez zen liburutegitik ekarritakoa. Aitak azaldu zidan Bookcrossing bidez eskuratu zuela. Bueno, gure aitak ez daki zer den *bookcrossing*. Aitak anglofiliarik ez du eta apal-apal azaldu zidan metroan liburuak askatu dituztela eta horietako bat bere lagun baten eskuetara heldu zela. Lagun horrek irakurri ostean aitari eman zion niri eman ziezadan.

Honera arte bitxia baina ez arrotza. Gauza da liburu euskaraz idatzitakoa dela. *Otto Pette*, Anjel Lertxundirena. Metroko aulki batean aurkitu zuen eta hartu egin zuen. Irakurri ostean bere izen abizenak paratu zituen barrualdean, «gustatu zait» idatzi eta neuri pasatu zidan. Aitortu behar dut ez dudala irakurri. Kontzientzia kargua eman zidan, baina ezinezkoa egin zitzaidan. Edozelan ere libertatea eman nion euskarazko liburuari. Irudikatu nahi izan nuen liburu uki-

tuko zuten hurrengo eskuak zelakoak izango ziren. Eta tranpa txikia egin nuen: neure izen-abizenak eman nizkion.

Tokioko metro geltoki bitan liburu-vending bana paratu dute. Batek litxarrerria vending itxura dauka. Besteak, aldiz, saltxitxautoa dirudi... baina liburuak ditu. Liburuak hartu eta irakurri ostean bertan utzi behar dituzu. Tokiotarrek betetzen ei dituzte irakurzaletasuna bultzatzeko arau horiek. Leitu ondoren liburuak vending berezian uzten dituzte.

Mexiko DF eta Monterrey hiriko metroetan, ostera, horrelako egitasmoren bat abiarazi zuten. Lagun batek kontatu zidan. Itxura denez liburuek ez zuten buelta egiten eta hortxe amaitu zen bookcrossing mexikarra. Apal bakartietan. Bartzelonan gehiago irauan omen zuen, baina hemen ere ez ziren liburuak bueltatzen. Sarean irakurri dut Kolonbian egitasmoari «Libros al viento» izena eman zitzaiola. Liburuak hitzak baino pisutsuagoak izan arren, haizeak eraman zituen. Liburuak.

Doakotasunaren kultura edo ohitura edo dena delakoa ei da. Debalde ematen den oro eskuratu egiten da. Liburuei dagokienez, berriz, non amaitu dute liburuok? Irakurle berrriak sortu dira, zaborrontziek gainezka egin dute edota hautsaren eremura pasatu dira?

Bilboko bookcrossing-aren hariari eusten diote oraindik ere. Kanpainak auzorik auzo dabilta. Momentuz bada zer irakurri.

Literatura metroan

Hau ez da batere zientifikoa. Azken hiru domekatan egingadako azterketa bisuala baino ez da; badakizu, atentzio izugarria jarri eta pasatzen den guztiarekin gelditu. Aste barruetan metroa hartzen duenak liburuak ikusiko ditu. Eta irakurleak. Ez, ez da liburutegi bat baina esan nahi dizudana da norbait irakurtzen jarduteak ez duela atentziorik deitzen.

Tira, harira. Aste barruan irakurleak jardunean ikus ditzakezu, ez berriz, astegoienetan. Antza denez zapatu eta

igandeetan irakurleek ez dute metroan irakurtzen. Edo beste barik ez dute metrorik hartzen. Ikerketa astehondar horietako batean ustekabekoa gertatu zitzaidan: gizon-emakume bi liburu bana irakurtzen. Bistan zenez elkar ezagutzen zuten, are gehiago, antzerakoak egin zitzaizkidan: betaurrekoak, jeans eta elastikoak, liburu bana. Bikotea zen. Emakumeak liburua amaitzear zuen eta irrika biziz egiten zuen orrialde pasa. Orrialde zaharrak ziren. Horizontatuak. Birziklatzearen aurreko belaunaldikoak. Liburua ere argitalpen zaharra zen, azal gogorrekoa eta minimalista. Izenburua eta egilearen izen-abizenak baino ez ziren azaltzen. Akordura etorri zitzaidan etxean zegoen *Guerra y pazen* edizio zahar bezain potoloa. Orrialdeak pasatzerakoan haizeska antzekoa sentitzen zenuen, eta usain berezia isurtzen zuen. Ustedut Tolstoik idatzitako orri arteek zekartena ulertu barik sentitu nuela lehenengoz literaturaren lilura. Metro irakurleak ere berdintsua sentitzen zuela zirudien.

Momentu batez zorroan neraman liburua ateratzeko tentazioa izan nuen. Elkartasunagatik edo. Agian, bikotearekin ménage à trois literarioa egiteko. Baina liburua ateratzen duzunean ezinbestean murgildu behar duzu istorioak daskarkizun unibertso horretan. Sasi ikerketa honek ere jarraipena behar zuen izan. Hortaz, aztertzeko segitu nuen.

Gizonak hasi berria zuen liburua. Denborak beilegitutako orrialdeak zituen bere irakurketak ere. Astiro pasatzen zituen orriak, kontrakoa sakrilegioa balitz bezala. Plaza Barriko azoka txikiarekin gogoratu nintzen. Bigarren eskuko liburuak saldu ohi dituzte. Kalitatea denetarikoa izan liteke, liburu-jabearen mimoen araberakoa. Emakumeak, bistan denez, lehenagotik zuen liburua, liburua amaitzear zuelako diotsut haxe, eta, Billy Bizkorra bat eta bakarra zegoelako. San Mames geltokira heltzerakoan emakumeak liburua zarratu zuen eta irteerara jo zuen. Gizonezkoari jaramon txikia ere ez zion egin. Ez zuten elkar ezagutzen. Irakurle bakarti bi ziren, bata bestearen aurrean, bakoitza bere irakurketan murgilduta.

Eta gero esaten dute psikologiarik ez dudala.

Liburu dendan, bakarrik

Estatu Batuetako film independenteetan beti ageri da liburu denda interesgarria, eta bertan beti dago liburu den-dena ezagutzen dituen liburu saltzailea. Azken erromantiko literarioa izan ohi da pertsona hori, sarri, liburuak saltzerakoan mina sentitzen duelako. Seme edo alaba batek alde egingo balio bezala.

Horrelakorik aspaldi ez dut ikusi nik. Beharbada gure herri honetan zaila da horrelakorik aurkitzea. Agian herri txikiagoetako liburu dendatan... Adibide bat.

Mathias Malzieu-ren *La mecánica del corazón* (*La mécanique du coeur*) erosi behar nuen. Gauza bi baino ez nekizkien: izenburua eta eleberri laburra zela. Liburu denda eza-gun batera sartu eta harat honat zebilen neskari galdetu nion liburuaz. «Hori psikologian; autolaguntza sailean, goiko pisuan». Ai ene jangoikua bera bakarra ta nahikua, esan nion neure kolkoari. Atsegin handiz zuzendu nion okerra. Eleberria zela azaldu nion, frantses batena. Sinesgarritasun gutxi eman zion nik esandakoari eta Orojakileari galdetu zion. Bilatzailean sartu eta Orojakile teknologikoak dena argitu zion: beheko solairuan, gazte saila, laugarren apala. Liburua ekarri zidan. Markatu, kobratu eta oparitarako ote zen itaundu zidan. Baietz esan nion. Liburu dendako propaganda zeraman paperean batu, eta pegatina ederra itsatsi zion. «Gustatuko zaizu». Bai, neuri ere harropuzkeria galanta iruditu zitzaidan.

Salbuespen izan zitekeen. Gaitzerdi horrela balitz. Baina ez. Cicerone literarioak gutxi dira. Forrester jauna Sean Conneryren praktetan baino ez da zeluloidean existitzen. Dozena erdi liburu denda zeharkatu ondoren zera ondorioztatu dut: gehien dakiena Orojakile teknologikoa da. Eta honek ere, gutxi.

Lagun bati azaldu diot jazotakoa. Berak normaltzat hartu du. Liburuak edozeinek sal ditzake, esan dit. Apaletan paratuta daude, alfabetikoki antolatuak. Zalantza txikiren bat

badute Orojakile teknologikoak esango die nork kaleratua den, noiz, zer kontatzen duen, eta ISBN zenbakia ere eman diezaieke. Ez digu kontatuko, ordea, hirugarren kapituluaren hasiera mundiala dela, pertsonaia nagusia ostenduta bizi den idazle baten bizitzan oinarrituta dagoela, eta ehun eta hamaseigarren orrialdearen hasierak oilo ipurdia eragin diezazukeela.

Estatu Batuetako film independenteetan jazotzen ei da hori.

Zergatik irakurri?

Ezagutzen ez dudan etxeetara sartzen naizenean mania txikia gailentzen zait betitik: liburuak bilatzen hasten naiz. R-ren etxean ez dago libururik. Berak ozen esaten du ez duela irakurtzen. Ez du literatura behar, hori gabe bizi daiteke eta apaletan hautsa baino ez die eragiten. R-k ez du libururik erosten, eta bateren bat oparitzen badiozu zuzen esango dizu berak ez duela irakurtzen eta ez ezazula alferrik dirurik xahutu.

Sasoiotan ez dago ondo ikusia irakurtzen ez duzula esatea. Are gehiago, sarri egiten dituzten inkesta eta galdeketetan beti dago literaturari egokitutako liburua: «Zein liburu maitate duzu gehien?». Edota «Zure ustez zein liburu dira funtsezkoak?». Berari behin horrelako inkesta bat egin zioten. «Ez dut irakurtzen», esan zion inkestatzaileari. Inkestatzaileak ezin zuen sinistu eta tematu egin zitzaion, «baina izango duzu etxean libururen bat barruraino sartu zaizuna». R-k zuzen ziotson behin eta berriro: ez. «Ez dut irakurtzen, aspergarria egiten zait eta etxean ez dut libururik». Inkesta egileak ezin zuen sinistu eta R-ren hutsa bete nahi izan zuen. «Halako idazlearen azkenaren izenburua jarriko dizut inkestan». Eztabaida bizian amaitu zen hura, R-k ez zuelako inondik inora irakurle lez agertu nahi ditzosozko inkesta hartan.

Uste dut ez-irakurle militantea dela. Ikasketa sasoiari irakurri zuen derrigorrezkoa zelako; plazerik, baina, ez dio

ematen. Sufrimendurik ere ez. Indiferentzia baino ez dio sortzen. Duela hilabete gutxi bi liburu irakurri ditu aspaldiko partez eta lagun baten eraginez: *Millenium* saileko lehenengo biak. Hondartzan txanpinoiak lez ikusten ei zituen eta horrek azkeneko bultzada eman bide zion. Irakurri zituen. Amaieran lagunoi azaldu zigun nahiago zuela garagardo batzuk, zuzeneko kontzertu bat edota pelikula bat.

Ez zaio gustatzen, eta kitto. Dagoeneko ez dakit konbentzitu behar ote dudan. Ez dut «ez zait gustatzen»-i erantzuteko argudiorik. Esan niezaioke unibertso zoragarriak aurki zenitzakeela, barruak iraultzen dizkizun hamaika sentimendu ager litezkeela. Zuri bururatzen zaizkizun horiek eta bi. Esan niezazkioke. Baina ez dut konbentzitutako berak argi duelako ez zaiola gustatzen. Aspergarria begitantzen zaio. Nerudaren poema hasiera bat etorri zait akordura: «Liburu, zarratzen zaitudanean bizitza zabaltzen dut».

R-k ez du bizitzarik xahutu nahi, nonbait, eta nik lagunak diren modukoak onartu behar ditut.¶